

צבא בלי שיפשוף

ההולנדי. אמנם הצבא הגרמני הסדיר כפוף כולו לפיקוד גאטו. אולם ההגנה המרחבית, המורכבת מחיל-המילואים, שימכת לפיקוד. הגרמנים אינם מאמינים במיוחד בעתודות. הצבא של גאטו מוכן לפעולה תוך שש שעות. מכיוון שהמלחמה תהיה אטומית, מלחה בהתקפות מחץ משוריינות ניידות, אין איש מאמין שתהיה שהות לגייס את העתודות. בכל זאת ניתנת למגוייס הבחירה לשרת רק שנה וחצי, במקום שנתיים, אם הוא רוצה לשרת אחר-כך בעתודות. ברצונו, כל החיילים הם מתנדבים. מדוע חזרו לצבא? אותם שהתחייבו לשרת של שלוש או ארבע שנים, קיבלו העניקה של 2000 ל"י. עתה המגמה היא לבטל את ההעניקה, לתת למתנדבים, תחת זאת, סטיפנדיה ללימוד באוניברסיטה, אחרי גמר השרות. חייל מצטיין שאין בידו תעודת-בגרות, יכול להיות קצין, אחרי שיעבור בית-ספר צבאי שיכשירו להשיג תעודת-בגרות. בלי תעודה, אין קצונה. הבעיה העיקרית היא, כרגיל, בעית המשכורת. סגן ממוצע משתכר כ-300 ל"י לחודש (אחרי ניכוי המסים והוספת ההעניקה המשפחתית). זה פחות מאשר יוכל אותו סגן להרוויח במשק הפרטי, הוועק לכוחות-עבודה. מאחר שרוב הקצינים-לשעבר הסתדרו יפה, אחרי עשר שנים במשק הפרטי, הבעיה הבעיה.

ממלים ובנות קצבים

ראש הפיקוד הוא רבי-אלוף. לחיצת-ידיים פורמלית, כמה מלים אדיבות. הוא מזמין אותי להשתתף במסיבת-הרצאה לסמלים ולרביטוראים של הפיקוד, הנערכת אחת לשבועים, בהדרכת קצין.

היה זה אותו סגן-אלוף של חיל-הים, בעל האף הגדול, שליחה אותי בדרך. במכונית שוחחנו על זה-ל. הוא שאל אם יש אצלנו סרבני-מלחמה. עניתי לו כי ישנם מתיימספר, כתריסר בסך-הכל. הוא שלף עט נובע ורשם בהלהבות. "זוהי עובדה חשובה מאד", הסביר לי. "עלי להסביר לאנשינו איך השתרשה אהבת-המולדת בישראל, ואיך כל אחד מוכן אצלכם להגן על מולדתו!"

צחק הגורל. הגה קצין פרוסי, בן העם שהיה הלאום המיליטריסטי ביותר בעולם כולו — והוא נאלץ להביא את ישראל כדוגמה כדי להטף לחבריו הפרוסים את הצבאיות. אחוז הסרבנים בגרמניה כיום הוא שניים לאלף; וזכותם מובטחת בחוק המדינה. במטה הפיקוד, כמו בכל חלקי הצבא הגרמני, שוררת אחירה מתוחה של צפיה. בעוד כמה שבועות יבואו 10 האלפים המגוייסים הראשונים, בני ה'91. הכל פוחדים מפניהם. הכל יודעים שאלה אנשים חשיים, בני החורבן וההתאוששות הכלכלית, שכל זכרונותיהם מימי המלחמה מצטמצמים בתמונות חורבן, רעב והשפלה.

באלם ההרצאה יושבים כמאה גברים — רביטוראים, סמלים, רס"רים. כולם היו בשעתו בעלי אותם התפקידים בחורמאכט. הם היו סמלי החזית הרוסית והצרפתית, חוטי-השדרה של הצבא ההיטלראי. הגיל הממוצע הוא מעל ל-35.

מדוע חזרו לצבא? אחד הקצינים הסביר לי זאת באופן ציני, במקצת: "הם התחתנו אחרי המלחמה עם בנות של קצבים עשירים. יש להם מכוניות. לא חסר להם כלום. אבל אין להם חשק לעמוד באטליו. הם נמשכו חזרה לצבא. רבים מהם באים למטה במכוניות, כשהקצינים שלהם נוסעים בחשמלית."

בוז לתרגילי-הסדר!

רסמלים אינם דומים לפרחי-הקצינים. הם חופשיים מאד. גם בנוכחות הגנרל המלחה אותי, הם בטוחים בעצמם, שקולים. אחדים מהם עוקבים אחרי הויכוח בערות רבה, ממחרים להצביע כשיש להם מה להגיד. אחרים עושים רושם כאילו אינם יודעים מה רוצים מתייהם.

מה הן ההנחות המוקדמות לחינוך היחידה בצבא הדמוקרטי החדש?

"שנהיה בעצמנו דמוקראטים בהכרה."

בזון מאד. במרכז החינוך עומדת האישיות החופשית. איך ישפיע המפקד, רס"ר ארמן?

"בשליטה עצמית, במופת האיש, בבגרותו ובעליונותו, בהבנתו החברתית."

מה דעתך, סמל באומגרסן, על תרגילי הסדר?

"אין טעם חינוכי לתרגילי הסדר."

השיחה עוברת לנושא המרכזי, המרתף באחיר והמעיק על כל הלבבות. מדוע שונאים את הצבא בגרמניה? לסמלים יש כמה וכמה תשובות מעניינות:

"כי המפקד היה משפּשף!"

"מפני שחשבו שאנחנו מדינה בתוך מדינה!"

מה תהיה דמותו של המגוייס?

"הוא לא היה בנוער ההיטלראי. בגמר המלחמה היה בן 7."

"הוא ראה בנעוריו מצוקה נוראה."

"יתכן מאד שהאבא שלו היה בשבי."

"הוא ראה את הרעב, את השוק השחור, את מצוקת הדיור ששררה אחרי המלחמה."

"אחדים יהיו בנים של אנשי ס. ס. לשעבר, ואחרים יהיו בנים של קומוניסטים-לשעבר. יהיו ביניהם סוציאלי-דמוקראטים ונוצרים."

נכון. האם נובע מזה שיש לפתוח בויכוחים מפלגתיים?

"לא. המפלגות היא ממת לחיים המשותפים של היחידה."

"נכון, סמל גלר. אבל זאת לא אומרת שלא נהיה באופן אישי בעלי הכרה פוליטית."

ובכן, מהי התכונה הבולטת של המגוייס החדש?

"הוא ראה המון עוני, הוא רוצה לצאת מהר מהבוץ. הוא רוצה לקנות אופנוע, לשים בחורה על המושב האחורי וליהנות מהחיים."

ובכן, מה נובע מזה? כיצד תתיחס אל המגוייס הזה, סמל חלמן?

"לא נתרגל תרגילי-סדר בלי סוף. לא נלמד אותו להצדיע עד שידע בדיוק, אלא נצא איתו לשרה עם מקלע ביום השמיני."

השאלה החשובה השניה: מה הן הסענות ברחוב נגד הצבא החדש של הרפובליקה הגרמנית הפדרלית?

"אומרים שהבונדסר מחבל באיחוד גרמניה!"

"אומרים שפירושו מלחמה!"

"אומרים שיביא מלחמת-אחים!"

"שדרוש למערב בשרי-תותחים, ולכן לוקחים אותנו!"

"שהוא ממילא קטן מדי להגנה על גרמניה!"

טוב. ניקח את הסענה שהבונדסור מביא מלחמת-אחים. מה תענה על כך, רס"ר גרוקה?

"הגרמנים במזרח לא יילחמו נגדנו."

תשובות אחרות?

"הרוסים לא יפעילו חיילים גרמניים."

"אנחנו נילחם רק לשם הגנה."

סמל אחר מצביע, גותן תשובה אחרת: "ישנם שם קומוניסטים שרופים, אני הכרתי אותם בשבי הרוסי. הם מנוחלים. הם לא האחים שלי, לכן זאת לא תהיה מלחמת-אחים."

צעירה אצילית מאד

רבנין האדום הגדול לפני הוא מושג בכל גרמניה. זהו הארמקיל-קאורנה, הקסרקטין-לשעבר בו שוכן עתה משרד-הבטחון של הממשלה הפדרלית בבון. לפני הבנין מתנופף הדגל השחור-אדום-זהוב, דגל מהפכת 1848, המשותף כיום לשתי הגרמניות. בלב הדגל, הנשר השחור הישן של הרייך הגרמני, שהיה לפני כן הסמל של פרוסיה.

כאן, באחד ממאות החדרים, יושב אלוף-משנה חלף גראף פון-באודיסיין, האיש העומד

מאחורי כל התוכניות לשינוי דמותו של הצבא הגרמני. בתפקידו כראש האגף ל-מנהיגות פנימית, הוא אחראי לכל הנוגע למשטר ונוהג, הדרכה והסברה. לפני שאני מגיע אליו, מסביר לי הר רובר, דובר הצבא, לשעבר סגן של חיל-המילואים שרגליו קפאו בחזית הרוסית ומכוסות עתה צלקות, את מבנה הצבא החדש. בצבא זה שוב אין חטיבות ואין רגימנטים. הוא מחולק לדיביזיות, המונות 12 אלף איש כל אחת. הדיביזיה מחולקת ישר לגדודים. בשעת לחימה אפשר יהיה לקבץ את הגדודים באופן ארעי לצחחות-קרב, שגודלם והרכבם לא יהיה קבוע, אלא ישתנה לפי צורכי המצב המשתנה. הצבא הגרמני אינו נוטה להקטין את גודל הדיביזיה עוד יותר, מתוך חישוב כי אי-אפשר יהיה להקטין את השרותים באופן מקביל. לכן תגרום דיביזיה קטנה יותר להרעת היחס המספרי בין אנשי השרותים לבין החיילים הקרביים, דבר שהמטכ"ל הגרמני רגיש כלפיו מאד. גברת צעירה, מנומסת ונחמדה מאד, מובילה אותי אל פון-באודיסיין. פררוילין פון-גיאר אינה רק נראית כאצילה. היא באמת אצילה. משפחתה היתה בעלת-אחוזה אישם במזרח. במלחמה שרת האב בחזית המזרח. כשהתקרבו הרוסים לבית המשפחה, העמיסה האמא את כל משפחתה וכמה מחפצייה על עגלת-סוסים, ברחה בכמה לילות מערבה. בימים הסתדרו ביערות. הבת היתה אז בת 6. בערך.

לפני שנתיים הסתננה הפרויליין חזרה לאזור מולדתה, באופן בלתי-חוקי. היא רצתה לראות את ביתה ואת שכניה. מאז היא שונאת את הרוסים עוד יותר מאשר קודם לכן. אך נדמה שהשלימה אם הרעיון שלא תחזור עוד לנחלתה. עיניה התכולות עליונות, חיוכה שקט ונעים. יש הבדל גדול בינה לבין בנות גרמניה הרגילות, שהן מטבען רעשניות. הגראף בא לקראתי בפתח חדרו. שמו מופיע ללא הרף לא רק בעתונות הגרמנית, אלא הופיע פעם גם בשיחות ששמעתי במחנות הצבא הגרמני. הוא גבר גבוה, יפה, לבוש בחליפה אורחית אפורה. "איני רואה שום צורך ללבוש מדים בעבודה משרדית", הוא מסביר לי בחיוך. "כשאני מסיר במחנות, אני לובש כמוכן מדים, כי אני אלוף-משנה בשרות פעיל. אבל כאן, זה מגוחך."

אפסי-שמונה-חמש-עשרה

ריוון הגבוה לבני מאד. הוא פחות פורמלי מאשר רוב הגרמנים, דומה יותר לאנגלי. אף שהצטרף לרייכסרר כבר בשנת 1927, חסרות לו התנועות הקצובות והזקיפות המוגזמות האופייניות לקציני-קבע אירופיים.

פון-באודיסיין היה תמיד איש-מטה. הוא הגיע עד לתפקיד קצין-המדועין הראשי של הקורפוס האפריקאי של רומל, כאשר נפל בשבי הבריטי במצריים. הוא הועבר למחנה השבויים בלטרון. משך כמה דקות אנו משיחים את רשמיו על הנוף הנהדר של עמק אילון. האם עוצבה השקפתו של הגראף על דמות הצבא רק אחרי המלחמה, כשהיה מנהל חברה-יעיבדים באחד המכרות, או בשבי, או עוד בהיותו חייל פעיל?

צבא האתמול

חברי אגודת החיילים המשוחררים ה' לאומנית, "שטאלהלס" (קובע-פזדה), מנסים לקיים את הרומנטיקה של החזית, הקשורה בזכרון רוב הגרמנים רק במוות, פצעים והרס. לאומנות מסוג זה היא בגרמניה של היום רק נחלת הדור הקשיש.

קשה להגיד, משיב הרוזן. הוא התנגד למשטר הנאצי מאז יוני 1934, כאשר רצח היטלר במרחץ-דמים מטורף את צמרת פלוגות-הסער שלו, וגם את המנהיג הפוליטי של הצבא, הגנרל פון-שלייכר. עמדתו הביקורתית כלפי המשטר כולו איפשרה לו להתייחס בעין בוחנת יותר גם אל מבנה הצבא עצמו. ככן למשפחת משפּטנים, לא היה מכור ממילא למסורת הצבאית הקפואה.

גם הוא עצמו למד בבית-ספר הומאניסטי. כשניתן לו לבחור, בשנה האחרונה, בין לימוד האנגלית או העברית, העדיף ללמוד עברית. בכל זאת הוא מהסס להעמיד את שרידי ידיעותיו בשפה זו למבחן מעשי.

זהו האיש שיצא ללחום, כמו ג'ורג' הקדוש בשעתו, בדרך-המסורת הצבאית המטומטמת. האנגלים רגילים לקרוא למסורת זו בשם "בולשיטי", מושג שחזר גם למילון צה"ל. הגרמנים קוראים לו בשם אחר: "אפסי-שמונה-חמש-עשרה". זהו השם הרשמי של מקלע אשר יצא לשוק בשנת 1908, וסוכל בשנת 1915. נקרא על כן בלשון הצבא 08/15. לא מכבר כתב חייל גרמני משוחרר ספר בשם זה, שהיה מוקדש לשיפשוף בימי מלחמה ושלום. הוא הסעיר את המדינה והרגיז את כל הגנרלים החתיקים. אך פון-באודיסיין הסכים בהחלט לרוחו.

תרגילי-הסדר הם אסון

יפני שיכולים יסודיים המריצו את הרוזן לחולל מהפכה במבנה הצבא הגרמני. אשית כל, המלחמה בין הגוש הסובייטי לבין המערב היא מלחמה רוחנית. החייל עומד במאבק נפשי זה. לכן חשוב שיהיה בעל אופי עצמאי ומסגרת רוחנית מפותחת. המסקנה: יש לפתח את הטוראי, לא לשבור אותו.